

Det er meget sjældent, at finanslovsforhandlinger i Folketinget giver anledning til teologiske diskussioner. Hvis det sker, er det højst med henvisning til N.F.S. Grundtvig eller Søren Kierkegaard. Men Bodil Koch har fat i tidens afgørende spørgsmål om sekulariseringens betydning. Det er det samme spørgsmål, der skal optage tidens unge professorer på det nye teologiske fakultet på Aarhus Universitet.

Aarhus-teologerne

Aarhus Universitet blev som landets andet universitet oprettet i 1928. Efter Genforeningen i 1920 var der brug for at uddanne læger, jurister og gymnasielærere i Jylland. Det Teologiske Fakultet blev etableret i 1942, efter at en privat organiseret teologiundervisning havde fundet sted ved universitetet siden 1932.

Igennem en menneskealder skulle det nye teologiske fakultet blive præget af de fire mandlige professorer P.G. Lindhardt, K.E. Løgstrup, Regin Prenter og Johannes Sløk. Eftertiden har kaldt dem for de fire Aarhus-teologer, fordi de skulle få stor indflydelse på dansk teologi og kirkeliv.

De er meget forskellige og langt fra enige om ret meget. Den teologiske fællesnævner for deres arbejde er en vedvarende optagethed af, hvordan vi skal forstå sekulariseringen og dens konsekvenser for teologi, kirke og samfund. Deres svar er forskellige, men fra hvert sit udgangspunkt hilser de sekulariseringen velkommen som en frisættelse af teologien fra en borgerliggjort kirke, der er sandet til i falsk fromhedsdyrkelse og tro på, at kirken kan redde den moderne verdsliggjorte kultur.

Sekulariseringen er derfor ikke en forfaldshistorie, men en mulighed for at folkekirken kan leve op til sit navn som et fællesskab, der omfatter alle døbte i sognet på lige fod med hinanden. Synspunktet indeholder en kritik af både den indremissionske og den grundtvigske vækkelsesbevægelse for at være for eksklusive i deres sondring mellem den vakte menighed og de almindelige medlemmer af folkekirken.

De mørke år under den tyske besættelse af Danmark fra 1940 til 1945 bliver efterhånden afløst af lysere tider med økonomisk og social fremdrift.

Fremtiden skal formes på ny, og de nye tider kommer også til at påvirke teologi og kirke. Folkekirken bliver en del af den velfærdsstat, som Socialdemokratiet med Viggo Kampmann sætter sig i spidsen for.

Der er en fornyet tro på, at vi kan skabe det perfekte samfund, hvor både mænd og kvinder er i arbejde. Efter arbejdstiden kan de køre hjem i deres nye bil og få et trygt og harmonisk liv i de store arkitekttegnede boligområder som Vollsmose ved Odense eller Gellerupparken ved Aarhus. Nye uddannelser ser dagens lys, og fælles for dem alle er, at spørgsmål om tro og religion er udeladt af læseplanerne. Kristendomsundervisningen hører hjemme på de gamle uddannelsesinstitutioner som seminarier og folkeskole. Religion er en privatsag og ikke et samfundsanliggende. Det er derfor helt naturligt, at den toneangivende teologi hele tiden fremhæver, at folkekirken kun skal koncentrere sig om sine hovedopgaver: evangeliets forkyndelse, dåb, nadver og kirkelige handlinger som konfirmation, begravelser og bryllupper. Folkekirken trækker sig også tilbage til privatsfæren. Det diakonale-sociale arbejde bliver overtaget af velfærdsstaten, der til gengæld skal sikre folkekirken gode økonomiske rammer og en beskyttelse af forkyndelsesfriheden.

Det er en udvikling, der har været i gang gennem et længere stykke tid. Allerede i 1933 udfordrede K.K. Steinckes socialreform det diakonale arbejde. Hjælp til gamle og fattige var ikke længere et stykke barmhjertighedsarbejde, men blev til en rettighed, som den enkelte fik. I takt med at velfærdssamfundet blev udbygget efter 1945, voksede omfanget af den enkeltes rettigheder også. Samtidig blev velfærdsydelseerne gjort universelle, så de gjaldt for alle danskere uanset indtægt.

Stat og kommune overtager stadig flere af de sociale opgaver fra bl.a. de kirkelige diakonale organisationer. Udbygningen af velfærdssamfundet møder kritik hos præster, der mener, at staten tager ansvaret fra den enkelte og optræder alt for formynderisk. De henviser til, at Danmark lige er blevet fri for et nazistisk diktatur, og de advarer mod at indføre en ny form for statsligt formynderskab.

Andre præster – herunder Københavns biskop Westergaard Madsen – hilser udviklingen velkommen, fordi den giver alle mennesker uanset uddannelse og

indkomst mulighed for at leve et liv uden frygt for at ende i fattigdom og social nød.

Det er langt fra alle af de fire Aarhus-teologer, der blander sig lige meget i den offentlige debat om velfærdssamfundet, men deres opfattelse af, hvad det vil sige at drive teologi og være til stede som folkekirke i det danske samfund, peger i retning af Bodil Kochs tanke om den rummelige folkekirke, der er forpligtet på sit evangelium i stedet for på vækkelsesbevægelsernes borgerlige idealer.

Samfund og kirke fortsætter sit parløb. Efter Anden Verdenskrig sker det på velfærdssamfundets betingelser. Derfor må folkekirken være lige så rummelig som velfærdssamfundet.

Besættelsen

Besættelse fra 1940 til 1945 var med til at forstærke båndene mellem folk, nation, stat og kirke. Nok var der under besættelsen stor uenighed om, hvordan man skulle forholde sig til den tyske værnemagt. Værnemagerne hilste nazismen velkommen i Danmark, mens en lille gruppe af modstandsfolk langsomt fik stadig større opbakning i befolkningen, i takt med at Tyskland stod til at tabe krigen. Midt mellem stod den største gruppe af danskerne, der holdt sig afventende over for krigens resultat.

Men efter krigen bredte der sig hurtigt en følelse af, at danskerne stod sammen mod overmagten, da det gjaldt. Det var derfor helt naturligt, at vi blev budt indenfor blandt de allierede stater i genopbygningen af Europa.

I Tyskland brød ikke bare staten og det politiske system sammen med krigsnederlaget. Også den protestantiske tyske kirke var kompromitteret, fordi langt de fleste af dens medlemmer og præster havde støttet Hitler. Kun en lille gruppe inden for den såkaldte Bekendelseskirke havde afvist at skifte kristendommen ud med den nazistiske ideologi. Derfor bliver det denne lille gruppe af kirkelige modstandere mod Hitler, der overtager ansvaret for at genopbygge den protestantiske kirke i Tyskland. Forventningen er, at kirken skal være samfundets etiske stemme, når væsentlige samfundsspørgsmål kommer til debat.